

Servetifünun Dönemi Bağımsız Sanatçıları

<http://edebiyatokulu.com/>

- ❖ Servetifünuncularla aynı çağda yaşamak ve eser vermekle beraber herhangi bir edebi topluluğa girmeyen, kendi düşünceleri doğrultusunda eser veren sanatçılar da vardır. Şimdi bunları inceleyelim.

HÜSEYİN RAHİMİ GÜRPINAR

- Ahmet Mithat geleneğini sürdürerek, halkta okuma sevgisini uyandırmak için eser vermiştir.
- Servet-i Fünuncularla çağdaş olmakla birlikte ne onlarla ne de bir başka toplulukla ilgisi olmamış, kendine özgü bir anlayış sürdürmüştür.
- Roman ve hikâyeci olarak tanınan yazarın hemen bütün romanlarında konu İstanbul'da geçer.
- Türk toplumunun bütün katmanlarını çoğu zaman gülünç yanlarıyla, hatta abartılı bir şekilde anlatmıştır.
- Toplumun pek mantıklı olmayan adet ve geleneklerini romanlarına yansıtmış, bunlara kimi zaman alaylı, kimi zaman ibretli, kimi zaman da küçük düşürücü açılardan bakmıştır.
- Romanları teknik yönden çağdaşlarından, özellikle Halit Ziya'dan oldukça geridir.
- Romanlarının çoğunu çalاکalem yazmış, yazdıkları üzerinde pek düşünmemiştir.
- Aslında romanlarının çoğunda asıl olay da yoktur. Daha çok karşılıklı konuşmalarla ve özellikle İstanbul'un kenar mahallelerinden seçtiği cahil insanların mahalle ağzı konuşmalarıyla güldürü unsuru sağlamaya çalışmıştır.
- Romanda olayların akışını kesip kendine göre bilgiler vermesi, açıklamalarda bulunması roman tekniğine uymaz.
- Yazar bazen önemli edebi tartışmaları, ya da felsefi konuları, eserde geçen cahil insanlara tartıştır. Bunu, halkı bilgilendirmek için yaptığını söylese de bu, romanın inandırıcılığını zedeler.
- Romanlarında günlük hayattan oldukça faydalanan yazar, tam bir gözlemcidir. Çevresini, sokağını, insanları ayrıntılı bir gözle incelemiş, bunu eserinde de göstermiştir.
- İlk romanlarında daha çok Romantizm'in etkisi görülen yazarın asıl temsil ettiği akım Realist-Naturalist akımlardır.
- Kendisi de makalelerinde bu akımları savunmuştur. Zaten en önemli romanları bu akımların ışığı altında yazılanlardır.
- Kahramanların konuşmalarında oldukça sade bir dil kullanan yazar, bilgi verdiği yani kendinin konuştuğu yerlerde biraz ağır bir dil kullanmıştır.
- Eserlerini yazmadan önce mutlaka gözlemlerinden oluşan notlar tuttuğunu söyleyen yazarın Meddah, Ortaoyunu, Karagöz gibi Halk tiyatrosu ürünlerinden yararlandığını söyleyebiliriz.
- Türk edebiyatının en çok roman veren yazarlarından biri olan sanatçının ilk romanı **Şık**'tır. Romanda **Şatırzade Şöhret** Bey adında saf, alafrangalığa özenen birinin hayatı anlatılır. Yolsuz bir kadının ardına düşen bu adam bütün malını mülkünü satar. Perişan bir duruma düşer.
- **Mürebbiye** romanında ise yazar, o günlerde moda olan Fransız mürebbiyelerinin eleştirisini yapar. **Dehri Bey** adlı kahraman **Anjel** isimli bir mürebbiyeyi çocuklarını eğitmesi için eve alır. Yolsuz biri olan mürebbiye evde dört kişiyi birden yoldan çıkarır ve sonunda Dehri Bey'le yakalanır.
- Yazar Mürebbiye romanındaki konuyu Metres romanında da işlemiştir.
- **Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç** adlı romanda ise o günlerde sözü edilen Halley kuyruklu yıldızının dünyaya çarpabileceği fikri işlenir. Bu haberin İstanbul'un kenar mahallelerinde nasıl yankı uyandırdığı anlatılır.
- Bunların dışında **Gulyabani**, **Cadı**, **Şıpsevdi**, **Hakka Sığındık**, **İffet**, **Kesik Baş**, **Tesadüf** gibi romanları da vardır.
- Yazarın, çoğu günlük hayattan seçilmiş birçok hikâyesi vardır. Bunların çoğu **Kadınlar Vaizi** adıyla bir araya toplanmıştır.
- Hüseyin Rahmi ayrıca tiyatro alanında da eser vermiştir. Bunlar başarılı eserler değildir.

MEHMET AKİF ERSOY

<http://edebiyatokulu.com/>

- Dönemindeki sanatçılar arasında İslâmi anlatmayı gaye edinen, halkın İslam'dan uzaklaştıkça ne kötü durumlara geldiğini manzum hikâyelerle ortaya koyan realist bir şairdir.
- Yaşadığı dönemde üç fikir vardı: Osmanlıcılık, İslâmcılık, Milliyetçilik.
- Osmanlıcılık fikrini daha çok Namık Kemal savunmuştur. Ancak Hıristiyan azınlığın yavaş yavaş devletten ayrılımları, bu fikrin yaşayamayacağını göstermişti.
- İslamcılık fikri ise aynı dini paylaşan Türk, Arap, Fars, Kürt bütün milletleri birbirine bağlayacak sağlam bir bağdı. Ancak İslam, yıllardan beri yozlaştırılmıştı. Eğer üzerindeki küller üfürülürse altından kıpkırmızı kor ortaya çıkacaktı. İşte Akif bu külleri üflemeğe istemiştir.
- Bir şair olarak Akif Türk şiir sanatına ilerlemeler kaydetmiştir. Çağdaşı Fikret'le, düşünceleri tamamen karşıt olmasına rağmen biçimsel yönden aralarında müthiş bir benzerlik vardır.
- Akif'in şiirlerinde de dize bütünlüğü kırılmış, nazım nesre yaklaştırılmış ve şiir birkaç dizeden oluşan cümleler halinde yazılmıştır. Hatta bazen bir dizede karşılıklı konuşma şeklinde birkaç cümle bile kullanılmıştır. Ancak bu, şiirdeki ölçüyü yani aruzu hiç etkilememiş, Akif aruzu Türkçeye mükemmel bir biçimde uygulamıştır.
- Akif aslında Türk edebiyatında manzum hikâyeye türüne çığır açtıran bir şairdir.
- Realist bir biçimde anlattığı olaylar, karşımıza getirdiği canlı tablolar gerçekte yaşanan acı gerçeklerdir.
- Şiirlerinde oldukça sade bir dil kullanan sanatçı hatta bazen halkın kullandığı argo sözcüklere bile yer vermekten çekinmemiştir.
- Şiirlerinin çoğu bir sosyal çevreyi aktarır: Örneğin **Küfe** şiirinde okumayı çok isteyen ancak babası ölünce ailesine bakmak zorunda kalan bir çocuğun dramı anlatılır.
- **Mahalle Kahvesi**'nde zamanını kahve köşelerinde pinekleyerek geçiren kişiler eleştirilir.
- **İstibdat** şiirinde haksız yere hapse götürülen bir adamın karısının fakirlikten düştüğü durumlar anlatılır.
- **Köse İmam**'da şeriatın emrini yanlış anlayarak karısını boşamak isteyen zalim ve cahil bir erkeği anlatır.
- **Seyfi Baba**'da eski ve ışısız İstanbul sokaklarından geçip, hasta ve fakir bir ihtiyarın evine giden şairin gözlemleri anlatılır.
- Bunlar dışında Akif'in, İslâm'ın şeref tablolarını, hak ve hukuka verdiği değeri gösteren şiirleri de vardır.
- Akif, şiirlerinde, görmek istediği ideal genci Asım'ın kişiliğinde canlandırmış ve ona nasihat etmiştir. Bu bir bakıma Fikret'in Haluk'unun karşısına çıkarılmış bir genç olarak düşünülebilir.
- Akif'in şiirinde görülen bir diğer özellik sanatı sanat için değil, halk için yapmasıdır. Bu yönüyle o realist olmaktan çok Natüralistlere yaklaşır. Çünkü gerçeği olduğu gibi, çirkinliğiyle, iğrençliğiyle aktarır. "Önce siz derdi bulun, sonra kolaydır derman." diyerek natüralistlerin romanda yaptığını, Akif şiirde yapmıştır.
- Onun şiiri her şeyiyle yerlidir. Batıyı taklit etmek, onlara benzer eser ortaya koymak gibi bir amacı olmamıştır.
- Şiirlerini **Safahat** adlı kitapta toplamış, ancak bu kitaba milletine hediye ettiği İstiklal Marşı'nı almamıştır.
- Mehmet Akif nesir türünde de eser vermiştir. Hatıralar adlı eserinde Berlin'de ve Mısır'da geçirdiği günlerle ilgili notları vardır.
- Safahat yedi ciltten oluşur:
 1. Safahat
 2. Süleymaniye Kürsüsü'nde
 3. Hakkın Sesleri
 4. Fatih Kürsüsü'nde
 5. Hatıralar
 6. Asım
 7. Gölgeler

YAHYA KEMAL BEYATLI

<http://edebiyatokulu.com/>

- ❖ Yahya Kemal, modern şiir dilinin yolunu açanların başında gelir.
- ❖ Şiirimize Batılı anlayışla ilk çekidüzen veren odur.
- ❖ Günlük yaşantının dışına çıkar, tarihimizin kahramanlıklarına, duygunun sonsuzluklarına uzanır.
- ❖ Divan şiirimizle yeni şiir arasındaki köprüyü tek başına kurar.
- ❖ Tanzimat'tan beri yıkılmaya hatta unutturulmaya çalışılan Divan şiiri, onunla yeniden keşfedilir.
- ❖ Gazel, Rubai, Şarkı onunla yeniden canlanır.
- ❖ Türk aruzuna son ve en güzel şeklini veren Yahya Kemal'dir.
- ❖ Şiirde söyleyişe büyük değer veren ve asıl olanın anlam değil anlatım olduğunu savunan Yahya Kemal şiiri sesiz bir musikiye benzetir.
- ❖ Şiirde biçim mükemmelliğine büyük değer verir. Kelimeler üzerinde titizlikle durur. Söylemek istediğini anlatacak sözcüğü buluncaya kadar uğraşır; yakın anlamlarıyla yetinmez.
- ❖ Tanzimatçıları nutukçu olmakla, Servet-i Fünuncuları ise bireysel bir taklitçilikle suçlayan Yahya Kemal, şiirde iki unsurun önemli olduğunu vurgulamıştır. Bunlardan biri İstanbul Türkçesinin kullanılması, diğeri ise şiirde ritm sağlanmasıdır.
- ❖ Yahya Kemal, Batı'yı olduğu gibi taklit etmeye karşı çıkmış, Batı'nın bilinmesi gerektiğini ancak öğrenilenleri milletimizin, dilimizin özelliklerini göz önüne alarak uygulamak gerektiğini savunmuştur.
- ❖ Yahya Kemal, İstanbul'u dünyanın en güzel şehri, Boğaz'ı İstanbul'un en güzel yeri sayar. Bu güzelliği vücuda getiren birinci unsur şaire göre güneş, diğeri deniz dir. Üçüncü neden de Yahya Kemal'in musikimize olan bağlılığı ve derin hayranlığıdır.
- ❖ O musikimizi Türk mimarisi ile birlikte, milletimizin meydana getirmiş olduğu en övünülecek şeylerden biri sayar.
- ❖ Yahya Kemal Parnasizm akımının şiirde biçim kusursuzluğuna verdiği değerden etkilenmiştir. Ancak onu parnasyen saymak, kendinin de kabul etmediği bir özelliktir. Belki etkilenmiş demekle yetinilmelidir.
- ❖ Şiirlerinde Divan Edebiyatı'nın gül, bülbül, aşk, şarap mazmunlarını kullanmış, ancak şiiri günümüz Türkçesiyle yazmıştır.
- ❖ Nedim'den sonra ikinci İstanbul aşığı ve şarkı ustası sayılmıştır. Sağlığında herhangi bir şiir kitabı yayınlamamış, şiirleri dilden dile yayılmıştır.
- ❖ Ölümünden sonra kurulan Yahya Kemal Beyatlı Enstitüsü, dördü şiir kitabı olmak üzere 13 eserini yayınlamıştır. Bunlar **Kendi Gök Kubbemiz, Rubailer, Eski Şiirin Rüzgârıyla, Bitmemiş Şiirler...**
- ❖ En az şiirleri kadar önemli nesir yazıları da vardır. Bunların büyük kısmı fikir yazıları, sohbetler, anılardır. Bunlardan en önemlileri **Aziz İstanbul, Eğil Dağlar, Siyasi ve Edebi Hatıralar'** dir.

AHMET RASİM

- Türk basınının en sürekli yazan gazetecilerindendir.
- Yazılarındaki güç, her sınıf halkın yaşayışını, inançlarını, gelenek ve göreneklerini çok iyi bilip, tasvir ettiği kişileri, şiveleri, argoları, kılık kıyafet ve tüm incelikleriyle yansıttığıdır.
- İstanbul folkloruna ait bilgisi çok geniş, dış gözlemi çok güçlüdür. İstanbul'u anlatır, İstanbul'u yaşar.
- Onun yazılarında tüm İstanbul, mesireleri, kahveleri, çarşıları, semtleri, patlıcan kızartırken ahşap evini tutuşturup koca bir yangına sebep olan kocakarından tutun da Yahudi'ye, seyyar satıcıya kadar binlerce İstanbullu olanca canlılığı ile yaşar.
- Ahmet Mithat Efendi ile başlayıp Hüseyin Rahmi ile yürüyen halkçı edebiyat anlayışına Ahmet Rasim bir gazeteci, bir halk yazarı olarak katılır.
- En çok makale, fıkra, gezi, anı türünde eserler vermiştir. Bunun yanında hikâye ve roman türünde eserleri de vardır.
- **İlk Sevgi, Mektep Arkadaşım, Askeroğlu, Hamamcı Üflet** gibi hikâye ve romanlarından başka **Falaka** isimli çocukluk hatıraları kitabı **Osmanlı Tarihi** adlı ders kitabı, **Gülüp Ağladıklarım, Muharrir Bu Ya, Şehir Mektupları** adlı değişik türde eserleri vardır.

RIZA TEVFİK BÖLÜKBAŞI

- ✓ Türk edebiyatında genç nesillerin Doğu edebiyatı, Batı edebiyatı taraftarı olarak ikiye bölündüğü bir sırada yetişmiştir.
- ✓ Daha çok Batı edebiyatına sempati duyarak Servet-i Fünuncularla çok yakın dostluklar kurmasına rağmen hiçbir tarafa katılmamış, yalnız kendi zevk ve karakterinin yolundan yürümüştür.
- ✓ Gelibolu'da oturduğu için İstanbul'daki edebi hareketlerden tamamen habersiz bulunuyordu. Bunun için onun şiirdeki ilk rehberleri, bu taşra şehrinde sık sık karşılaştığı saz ve tekke şairleri oldu.
- ✓ Saz ve Tekke şairlerinin etkileri, o İstanbul'a geldikten sonra bile devam etti. Bu etki daha çok nazım şekli, vezin ve üsluba ait olarak göze çarpar. Bu anlayıştaki şairin tartışmalarda elbette heceyi ve halk dilini savunması doğaldır.
- ✓ Şiirlerinin konusu daha çok aşk, tabiat, sıla özlemi, çocukluk hatıralarıdır. Bu şiirlerdeki başarıyı sağlayan en önemli nokta duyguların ifadesindeki samimiyettir. Buna konuşma dil ve üslubuna gösterdiği özeni de eklemek gerekir.
- ✓ Yunusvari söyleyiş şiirlerinin dilde kolay kalmasını sağlamıştır.
- ✓ Çok geniş bir ansiklopedik bilgiye sahip olduğundan "**Feylesof**" ünvanını alan şairin **Serab-ı Ömrüm** adlı şiir kitabı vardır.

<http://edebiyatokulu.com/>

Türk Dili ve Edebiyatı Kaynak Sitesi